

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ

Паскевська Ю. А.

*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри із забезпечення державної безпеки
Київський інститут національної гвардії України
вул. Оборони Києва, 7, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-9944-8555
japzp@ukr.net*

Ключові слова: *психологія професійної діяльності, професійна компетентність, персонал пенітенціарних установ, психічне здоров'я, стрес-чинники, Державна кримінально-виконавча служба, покарання, реформа пенітенціарної системи.*

У статті представлено результати теоретичного аналізу соціально-психологічних особливостей діяльності персоналу пенітенціарних установ. Розкрито специфіку професійної діяльності відповідно до вимог щодо професіоналізму, компетентності та особистісних якостей у роботі персоналу пенітенціарних установ. Визначено, що основною характеристикою роботи персоналу пенітенціарних установ є те, що під час виконання покладених на них обов'язків керуються законами та іншими нормативно-правовими актами. Доведено, що робота в пенітенціарних установах характеризується як жорстка система субординації та дисципліни.

Грунтуючись на наукових дослідженнях, встановлено перелік соціально-психологічних особливостей діяльності персоналу пенітенціарних установ: стресостійкість, готовність до змін, гнучкість, високий рівень професійної відповідальності, соціальна та професійна мобільність, самостійність щодо корегування психологічних установок та світогляду, прийняття професійно обґрунтованих рішень у практичній роботі, емоційна та морально-психологічна напруженість. Зауважено, що професійна етика в діяльності пенітенціарної системи України є дуже важливим функціональним елементом, який зумовлює успішність у виконанні поставлених на службу завдань.

У контексті реформи пенітенціарної системи обґрунтовано необхідність розбудови системи розвитку професійної компетентності фахівців пенітенціарної установи із врахуванням саме такої складової частини, як збереження їхнього психічного здоров'я, що значно підвищуватиме ефективність професійної діяльності.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE STAFF OF PENITENTIARY INSTITUTIONS

Paskevskaya U. A.

*Ph.D. in Psychology, Associate Professor,
Professor at the Department of State Security
Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine
Defense of Kyiv str., 7, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9944-8555
japzp@ukr.net*

Key words: *professional activity psychology, professional competence, staff of penitentiary institutions, mental health, stressfactors, State Criminal and Executive Service, punishment, reform of the penitentiary system.*

The article presents results of the theoretical analysis of the social and psychological features of the activity of the staff of penitentiary institutions.

The specifics of professional activity are revealed in accordance with the requirements for professionalism, competence and personal qualities in the work of the staff of penitentiary institutions. It was determined that the main characteristic of the work of the staff of penitentiary institutions is that they are guided by laws and other normative legal acts during the performance of their duties. It has been proven that work in penitentiary institutions is characterized by a strict system of subordination and discipline.

Based on scientific research a list of socio-psychological features of the activity of the staff of penitentiary institutions has been established: stress resistance, readiness for change, flexibility, high level of professional responsibility, social and professional mobility, independence in correcting psychological attitudes and worldview, making professionally justified decisions in practical work, emotional and moral-psychological tension. It was noted that professional ethics in the activity of the penitentiary system of Ukraine is a very important functional element that determines the success in the performance of tasks assigned to the service.

In the context of the reform of the penitentiary system, the need to develop a system for the development of professional competence of penitentiary specialists, taking into account such a component as the preservation of their mental health, which will significantly increase the efficiency of professional activity, is substantiated.

Постановка проблеми. Однією із прикладних сфер у суспільній системі є саме пенітенціарна система. Дотримання прав людини у правовій та соціальній державі визнається однією із цінностей розвинутої країни. Зрілість суспільства визначається відношенням до соціально уразливих категорій населення, до яких можна віднести і людей, які знаходяться в місцях позбавлення волі. Подальше реформування пенітенціарної системи України здійснюється шляхом впровадження в практику кримінально-виконавчих установ міжнародного досвіду пенітенціарної діяльності та вимог європейських стандартів у сфері виконання покарань і поведження із засудженими. У цьому контексті важливим постає розвиток персоналу пенітенціарних установ України, оскільки на сьогодні суспільство ставить досить високі вимоги щодо професіоналізму, компетентності та особи-

стічних якостей у роботі персоналу пенітенціарних установ. До того ж, проголошення в Конституції України європейського та євроатлантичного курсу України передбачає приведення норм і стандартів внутрішнього життя українського суспільства до міжнародних норм, що вимагає організації підготовки та підвищення кваліфікації персоналу відповідно до вимог Європейського простору для формування працівника нової формації.

Наразі наявна в Україні пенітенціарна система постійно перебуває у процесі динамічних змін, однак її установи виконання покарань, що започатковані ще за часів Радянського Союзу, потребують суттєвого та змістовного перегляду. Глибоко розуміючи назрілі питання в пенітенціарній системі, аналізуючи досвід вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, виходячи зі стратегії розвитку державної політики кримінально-

виконавчої системи України, достеменно зміна концепції пенітенціарної служби щодо посилення напрямку ресоціалізації засуджених ініціює перегляд її роботи, критеріїв її ефективності, удосконалення порядку професійного відбору і навчання кадрів, розвитку професійної компетентності персоналу пенітенціарних установ.

Сучасний фахівець повинен мати відповідні професійно-важливі якості, високий рівень професійної відповідальності, професійну придатність та високий рівень професійної компетентності, соціальну та професійну мобільність та самостійність щодо корегування психологічних установок та світогляду, прийняття професійно обґрунтованих рішень у практичній роботі. Саме зміна філософії діяльності персоналу пенітенціарних установ, що має ґрунтуватися на дотриманні прав та почутті гідності людини, яка відбуває покарання, вимагає нових підходів і наукових парадигм до вивчення специфіки діяльності співробітників, зокрема їх психологічних аспектів.

Вітчизняними та зарубіжними науковцями питання пенітенціарної політики та професійної діяльності персоналу пенітенціарних установ вивчалися у різних напрямках знань, зокрема, кримінально-виконавчого права, психології, педагогіки, державного управління. Предмет їхнього наукового дослідження полягає у вивченні характеристик суб'єктів реалізації кримінально-виконавчої політики; оновлення кримінально-виконавчого законодавства як ключового засобу реформування Державної кримінально-виконавчої служби України; вдосконалення організаційної структури сучасної кримінально-виконавчої системи; обґрунтування необхідності проведення пенітенціарної реформи в Україні відповідно до міжнародних стандартів (І.Г. Богатирьов та С.О. Богунов [10], В.О. Романюк та В.О. Човган [7], Д.Б. Ягунов [18], R.M. Tschiedel та J.K. Monteiro [21]).

У сфері психологічних знань предметом цілеспрямованого дослідження є питання професійної підготовки, перепідготовки кадрового потенціалу, розвитку професійної компетентності персоналу відповідно до вимог реформування пенітенціарної системи, визначення норм і принципів професійної етики із опорою на моральні цінності фахівця виступали у роботах таких вітчизняних авторів, як І.В. Дорошенко [13] М.С. Пузирьов [14]. У роботах В.С. Медведєва, В.М. Синьова С.І. та С.І. Скокова досліджується професійне спілкування пенітенціарного персоналу [15]. Методологічні підходи до проблеми психологічного стресу у співробітників виправних установ розроблялись науковцями С.В. Бабуріним, Н.С. Оботуровим та О.М. Чірковим [2], а також у роботах зарубіжних науковців F.T. Cullen, B.G Link, N.T. Wolfe,

J. Frank [20]. Вплив професійної діяльності на психіку співробітників правоохоронної діяльності представлено в дослідженнях Н.Г.Самойлова [16].

Водночас аналіз наукової літератури засвідчив недостатній ступінь розробленості проблематики, особливо в частині психологічних засад праці персоналу пенітенціарних установ.

Метою статі стало визначення соціально-психологічних особливостей професійної діяльності персоналу пенітенціарних установ.

Результати дослідження. Місія Державної кримінально-виконавчої служби України полягає в підвищенні безпеки суспільства через реабілітацію, ресоціалізацію та підготовку до реінтеграції осіб, що увійшли у конфлікт із законом. Ця місія і задача в повному обсязі реалізується через ефективність і компетентність персоналу ДКВС України. Основною характеристикою роботи персоналу пенітенціарних установ є те, що під час виконання покладених на них обов'язків керуються законами та іншими нормативно-правовими актами, тобто є чітка регламентація службової діяльності нормативно-правовими актами. Виконання регламентується такими законами України, як «Про Державну кримінально-виконавчу службу», Кримінально-виконавчий кодекс України, «Про Національну поліцію», та іншими нормативно-правовими актами [11]. Персонал пенітенціарних установ діє на підставі та в межах своїх повноважень. Загалом діяльність співробітників ДКВС України характеризується низкою особливостей перш за все правового характеру, що стосується особливостей включення персоналу у суб'єкт-об'єктні відносини як із співробітниками, так і із засудженими, в яких кожен акт правозастосування тягне за собою правові наслідки, де невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків (бездіяльність, зловживання, перевищення влади і т.д.) може класифікуватися порушенням того чи іншого нормативного акта і обумовлювати підвищену відповідальність.

Серед особливостей роботи варто відзначити, що це робота, яка покликана убезпечити суспільство від повторного скоєння злочинів. Разом із тим така робота щоденно пов'язана з ризиком для життя і здоров'я, необхідністю постійного спілкування з людьми, які мають проблеми різного характеру, вона вимагає постійного психологічного концентрування уваги і пильності. Зауважимо, підвищений ризик супроводжується відсутністю соціального визнання праці категорії пенітенціарія.

Значною особливістю діяльності персоналу пенітенціарних установ є взаємодія із засудженими та особами, узятими під варту. Взаємодія із засудженими розглядається як постійна провокація, загроза не фізична, а більш як психологічна.

Персонал служби піддається загрозі «кримінального зараження» із наступними змінами в афективній та конативно-регулятивній сферах особистості та дотриманні соціальних норм. Головним у роботі із засудженими та особами, взятими під варту, є повага до їхньої особистості, яка перебуває в складній життєвій ситуації, віра в їхні кращі якості. В.М. Синьов розглядає побудову взаємодії персоналу УВП і засудженого з позицій педагогіки співробітництва, яка сприяє «олюдненню» особистості людини, яка переступила межу закону [9]. Підвищення професійно-етичної компетентності персоналу ДКВС України як найважливішого компонента їхньої професійної майстерності є принципово необхідною умовою перебудови роботи з ресоціалізації засуджених та гуманізації виховного процесу в УВП та СІЗО. Професійна етика в пенітенціарній системі має не допустити прояви неповаги до людської гідності, дискредитації співробітників одне одним, надання негативного прикладу поведінки між співробітниками старшому та молодшому за посадою та званням. Тому не може не мати деструктивного впливу на засуджених демонстрація неповаги, намагання причинити шкоду тим чи іншим способом старшому за посадою по відношенню до підлеглих та навпаки. Тобто професійна етика в діяльності пенітенціарної системи України є дуже важливим функціональним елементом, який зумовлює успішність у виконанні поставлених на службу завдань.

Працівникам пенітенціарних установ України часто доводиться діяти в екстремальних умовах, що підвищує вимоги до рівня розвитку професійних якостей. Це зумовлено здатністю працівника розуміти та передавати інформацію, встановлювати й підтримувати необхідні контакти, розуміти ситуацію та предмет спілкування, вирішувати конфліктні та проблемні ситуації за оптимального використання ресурсів. Від наявності цих професійних якостей залежить не лише результативність виконання службових завдань, а й життя людей. Екстремальний характер служби також пов'язаний із постійною готовністю і можливістю використання зброї, що негативно впливає на емоційний стан працівників, психічне та соматичне здоров'я, якість соціальної взаємодії і, звісно, їхню психологічну стійкість і успішність професійної діяльності [1]. У цьому контексті важливою професійною якістю є психологічна стійкість щодо екстремальних умов служби та ймовірного негативного впливу з боку засуджених з причини визнання їх дій та поведінки у категоріях кримінального порушення та антисоціальності.

Специфічною ознакою професійної діяльності персоналу пенітенціарних установ є багатоплановість, що вимагає від працівників підвищеної відповідальності за власні дії, характеризується

підвищеною емоційною напругою, морально-психологічним та фізичним навантаженнями. Вона полягає у виконанні складних функцій як по відношенню до засуджених, так і до колег, зокрема забезпечення правопорядку і законності в слідчих ізоляторах та установах, які виконують кримінальні покарання засобом позбавлення волі засуджених; забезпечення безпеки як самих засуджених, які вже відбувають покарання, і тих, які утримуються під вартою, так і працівників кримінально-виконавчої системи, посадових осіб і громадян, які перебувають на територіях цих установ. Робота в пенітенціарних установах характеризується як жорстка система субординації та дисципліни, має специфіку організації робочого часу, що особливо стосується роботи у нічний час, вихідні та святкові дні та специфічні обов'язки.

Професійна діяльність персоналу пенітенціарних установ наповнена стрес-чинниками, які зумовлені низкою правил установ, обмеженнями, жорсткістю рамок, чіткістю виконання цих правил та умов, неможливістю вийти за межі правил, збільшенням інтенсивності дій в умовах дефіциту часу, тобто «значна ціна помилки», а також з причини особливого психологічного впливу сприйняття пенітенціарних установ як «зайшов в установу і за тобою закрився світ». На підсвідомості створюється стрес, кожного дня людина проживає стрес заходу та перебування в пенітенціарному середовищі і разом із тим кожного разу виходу за межі установи «у вільний світ». Персонал пенітенціарних установ кожного дня відчуває стрес «несвободи», своєрідного «обмеження волі», перебування в ізоляційному просторі з накопиченням асоціального досвіду злочинних дій засуджених, відчуває складності із розслабленням, перенесенням «слідів дня» у домашнє оточення і емоційну десенсибілізацію. Ще одним стрес-чинником, який спричиняє високий рівень робочого стресу, є дисонанс у поєднанні двох основних цілей роботи: «утримання під вартою», тобто забезпечення безпеки і контролю, і «турботи», тобто налагодження позитивних стосунків із ув'язненими і допомога їм у вирішенні потреб та індивідуальне планування роботи з ними [5; 6].

Вплив негативних психофізичних чинників призводить до зниження інтересу до роботи та задоволеності нею [3], підвищення загальної напруженості в колективі, що може проявлятися в грубості з підлеглими, конфліктах, порушенні дисципліни, законності, посадовій бездіяльності або у вседозволеності. Стресогенне середовище сприяє розвитку особистісних девіацій, пов'язаних з підвищеним рівнем агресії або наявністю пригніченості із суїцидальними реакціями. Отже, все вищезазначене може як бути стресом, так

і стати причиною різноманітних психічних розладів або деформацій.

У працях Н. Цвіткова та С. Кулакова також наголошується на тому, що робота пенітенціарія – це робота в умовах стресу, зокрема, у п'ятій частині співробітників кримінально-виконавчої служби відмічається високий рівень організаційного стресу [17]. За нашим переконанням, тривале перебування в ситуації стресу може призводити до професійного вигорання і, як наслідок, призвести до професійної деформації. Тому професійно важливою якістю пенітенціарного персоналу є саме стресостійкість.

Важко не погодитися з тим, що провідною умовою успішної професійної діяльності персоналу пенітенціарних установ є їх відповідний рівень психічного здоров'я. У контексті реформи пенітенціарної системи ми вбачаємо необхідність розбудови системи розвитку професійної компетентності фахівців пенітенціарної установи із врахуванням саме такої складової частини, як збереження їхнього психічного здоров'я, що значно підвищуватиме ефективність професійної діяльності. Як відомо, психічне здоров'я має значний вплив на продуктивність праці [19]. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), психічне здоров'я – це стан благополуччя, за якого кожна людина може реалізувати свій власний потенціал, впоратися із життєвими стресами, продуктивно та плідно працювати, а також робити внесок у життя своєї спільноти [4].

Ураховуючи вищезазначене, необхідно зосереджувати увагу на підвищенні ефективності роботи персоналу установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС України. Одним із кроків, що реалізується у цьому напрямку, є створення та діяльність робочої групи з питань підвищення ефективності професійної діяльності психологів УВП та СІЗО Департаменту з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України [8].

Сучасна професійна діяльність персоналу пенітенціарних установ зумовлена постійним впровадженням інновацій у роботі, зокрема імплементації нових інструментів роботи, впровадженням нових корекційних програм диференційно-виховного впливу, що вимагає від персоналу постійного навчання та опанування новими навичками. Це, з одного боку, покликано підвищити ефективність та якість роботи персоналу, а з іншого, викликає стресові реакції у вигляді емоційного перевантаження. Така ситуація потребує розвиненості такої професійної якості у персоналу як готовність до змін, відкритість набуттю нового досвіду. Одним із успішних прикладів розв'язання нагальної потреби у висококваліфікованих спеціалістах

органів ДКВС України, здатних розв'язувати різнопланові проблеми, була запроваджена нами, спільно із Міністерством юстиції України та Офісом Ради Європи в Україні, система професійно-навчальної роботи щодо застосування інструментів сучасного пенітенціарного менеджменту для забезпечення в'язничного режиму, заснованого на реабілітаційних засадах. Зокрема, персонал відділів соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими пройшов цикл системних тренінгів за тематикою «Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення засудженими до позбавлення волі та індивідуальне планування роботи з ними», досягнення мети якого передбачало сформованість готовності персоналу до здійснення інструментарію як показника підвищення рівня їхньої професійної компетентності [12]. Надання такої практичної й методологічної допомоги персоналу із застосуванням компетентнісного підходу, що зорієнтований на розвиток професійної компетентності фахівців, створює платформу супроводу, обміну зворотнім зв'язком, розширення професійних знань та навичок, а також забезпечує відсутність когнітивних дисонансів у професійній діяльності, що значно підвищує її ефективність. Тільки висококваліфікований персонал, який чітко засвоїв міжнародні і національні правові норми, нову філософію виконання покарань, у змозі здійснювати свої повноваження з суворим дотриманням права ув'язнених та засуджених громадян.

Варто вархувати, що професійна діяльність персоналу пенітенціарних установ має свою специфічність, яка полягає в диференціації співробітників за трьома категоріями, а саме: співробітники, які безпосередньо забезпечують виконання покарання (оперативний відділ, служба безпеки, охорона); співробітники, які здійснюють виховну роботу із засудженими (начальники відділень); співробітники, які надають психологічну допомогу (психологи); співробітники, які працюють у відділі матеріально-технічного постачання і різних технічних служб.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Пенітенціарна система України потребує високопрофесійного, високоморального, духовно і фізично підготовленого працівника, здатного виконувати покладені на нього непрості функції виправлення і ресоціалізації злочинця на основі найсучасніших підходів і методів роботи. Специфічне середовище професійної діяльності, що характеризується наявністю протиріч, ризиків та невизначеності при виконанні службових обов'язків персоналу пенітенціарних установ, видається таким, що потребує особливого дослідження з метою реалізації державної політики у сфері виконання покарань.

У статті проаналізовано соціально-психологічні особливості діяльності персоналу пенітенціарних установ, яка має суперечливий характер та водночас сповнена стрес-чинниками, амбівалентними емоційними почуттями, що негативно може впливати на психічне здоров'я персоналу установ виконання покарань.

Удосконалення професійної компетентності персоналу пенітенціарних установ із одночасною зміною їхньої філософії є важливим та необхідним у кадровому забезпеченні пенітенціарної системи, у справі ресоціалізації засуджених та пріоритетним напрямком діяльності ДКВС України.

Перспективними надалі вбачаються дослідження, які стосуються поглибленого вивчення

механізмів психологічного забезпечення праці персоналу пенітенціарних установ, розвитку професійне становлення фахівця як цілісного і безперервного процесу розбудови практичної, освітньої й професійної діяльності персоналу у сфері виконання покарань, орієнтованого на формування професійних знань, умінь і навичок і особистісних якостей, адекватних кваліфікаційним вимогам та етичному стандарту професії й таких, що забезпечуть збереження їхнього психічного здоров'я. Розбудова методологічних питань щодо розробки конкретних шляхів забезпечення процесу на засадах дотримання прав людини у правовій і соціальній державі відповідно до сучасного міжнародного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахмедилін Р.Л. Основы пенитенциарной психологии : учеб. пособ. Новокузнецк, 2013. 68 с.
2. Бабурін С.В., Оботурова Н.С., Чирков А.М. Методологические подходы к проблеме психологического стресса у сотрудников исправительных учреждений и осужденных. *Вестник института: преступление, наказание, исправление*. 2014. № 1(25). С. 50–57.
3. Баранаскене И., Валайкене А. Влияние стресса на удовлетворенность работой сотрудников исправительных учреждений. *Национальный психологический журнал*. 2011. № 1(5) С. 66–69.
4. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 27.12.2017 № 1018-р.
5. Либлінг А., Прайс Д., Шефер Г. Тюремный работник. Лондон : Рутледж, 2012. 163 с.
6. Либлінг А. Тюрмы и их моральное воздействие. Издательство Оксфордского университета, 2004. С. 378–379.
7. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань : методичні рекомендації / уклад. О.В. Романюк, В.О. Човган. Біла Церква, 2016. 131 с.
8. Наказ ДКВС України від 27.10.2020 № 237/ОД-20.
9. Педагогічні основи ресоціалізації злочинців / В.М. Синьов, Г.М. Радов, В.І. Кривуша, О.Б. Беца. Київ : МП «Леся», 1997. 272 с.
10. Пенітенціарна система України: історія та сучасність: видання до 15-річчя утворення центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань / Богатирьов І.Г., Богунов С.О., Дука О.А. та ін. ; за заг. ред. О.В. Лісіцкова. Київ : Державна пенітенціарна служба України, 2013. 268 с.
11. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV (редакція від 01.01.2019). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (дата звернення: 03.11.19).
12. Проект «Європейський Союз та Рада Європи працюють разом для підтримки в'язничної реформи в Україні» (SPERU). 2021. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/european-union-and-council-of-europe-working-together-to-support-the-prison-reform-in-ukraine>
13. Професійна етика персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України: навчальний посібник / уклад. І.В. Дорошенко. Біла Церква, 2019. 73 с.
14. Пузирьов М.С. Приватні пенітенціарні установи: зарубіжний досвід та національний підхід. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2017. № 7. С. 32–37.
15. Синьов В.М., Медведєв В.С., Скоков С.І. Професійне спілкування пенітенціарного персоналу : навчально-методичний посібник. Київ, 2003. 152 с.
16. Самойлов Н.Г. Влияние профессиональной деятельности на психику сотрудников правоохранительной деятельности. *Вестник Харьковского национального университета внутренних дел*. 2011. № 613. С. 286–296.
17. Цветкова Н.А., Кулакова С.В. Исследование стрессоустойчивости и жизнестойкости сотрудников уголовно-исполнительной системы. *Психология и право: электрон. науч. издат.* 2019. Том 9. № 2. С. 112–129. doi:10.17759/psylaw.2019090208
18. Ягунов Д.В. Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 316 с.

19. Blumberg I. Mental «health» and mental «illness». *Hosp Commun. Psychiatry*. 1997. Vol. 130, № 3. P. 229–239.
20. Cullen F.T., Link B.G., Wolfe N.T., Frank J. The social dimensions of correctional officer stress. *Justice Quarterly*. 1985. Vol. 2.
21. Tschiedel RM, Monteiro JK. Pleasure and suffering in the work of penitentiary officers. *Estud Psicol*. 2013. Vol. 18(3). P. 527–535.
22. Wyatt Garry. Risktaking and riskavoiding behavior: The impact of some dispositional and situational variables. *J. Psychology*, 2013, Vol. 129, no. 4, p. 437–447.

REFERENCES

1. Ahmedilin R.L. (2013) *Osnovy penitenciarnej psihologii: ucheb. posob.* [Fundamentals of penitentiary psychology: a textbook]. Novokuzneck.
2. Baburin S.V., Oboturova N.S., Chirkov A.M. (2014) Metodologicheskie podhody k probleme psihologicheskogo stressa u sotrudnikov ispravitelnyh uchrezhdenij i osuzhdennyh [Methodological approaches to the problem of psychological stress among correctional officers and convicts]. *Vestnik instituta: prestuplenie, nakazanie, ispravlenie*. no. 1(25). pp. 50–57.
3. Baranauskene I., Valajkene A. (2011) Vliyanie stressa na udovletvorennost rabotoj sotrudnikov ispravitelnyh uchrezhdenij [Effects of stress on job satisfaction of correctional officers]. *Nacionalnyj psihologicheskij zhurnal*. no. 1(5). pp. 66–69.
4. Koncepcia rozvytky ohoroni psihichnogo zdorov'ya v Ukraine na period do 2030 roky [The concept of development of mental health care in Ukraine for the period until 2030]. *Rozporyadzhennya KMU vid 27.12.2017 № 1018-p*.
5. Libling A., Prajs D., Shefer G. (2012) *Tyuremnyj robotnik* [Prison worker]. London, «Rutledzh».
6. Libling A. (2004) *Tyurmy i ih moralnoe vozdejstvie* [Prisons and their moral impact]. Izdatelstvo Oksfordskogo universiteta.
7. Romanuk O.V., Chovgan V.O. (ed.) (2016) *Mizhnarodni standarty, princioi i rekomendacii v galusi vikonannya pokaran i dialnosti organiv i ustanov vikonannya pokaran: metodichni rekomendacii* [International standards, principles and recommendations in the field of execution of punishments and activities of bodies and institutions of execution of punishments: methodological recommendations]. Bila Tserkva.
8. *Nakaz DKVS Ukrainy vid 27.10.2020 № 237/OD-20*.
9. Sin'ov V.M., Radov G.M., Krivusha V.I., Beca O.B. (ed.) (1997) *Pedagogichni osnovy resocializacii zlochinciv* [Pedagogical foundations of resocialization of criminals]. Kyiv: MP «Les».
10. Lisickov O.V. (ed.) (2013) *Penitenciarna Sistema Ukraina: istoria ta suchasnist: vidanna do 15-richnici utvorenya centralnogo organu vikonavchoi vladi z pitan vikonannya pokaran* [The penitentiary system of Ukraine: history and the modernity: dedicated the 15th anniversary of the establishment of the central executive body of execution of punishments]. Kyiv: Derzhavna penitenciarna sluzhba Ukraina.
11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019) *Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 № 2713-IV (redaktsiia vid 01.01.2019)*. [On the State Criminal Enforcement Service of Ukraine: Law of Ukraine dated June 23, 2005, No. 2713-IV (edition dated January 1, 2019)]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (data zvernennia: 03.11.19).
12. Proekt «Evropejskij Souz i Rada Evropi prachuut razom dlya pidtrimki v'yaznichnoi reformi v Ukraini» (SPERU) [Project “The European Union and the Council of Europe work together to support prison reform in Ukraine” (SPERU)]. (2021). Retrieved from: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/european-union-and-council-of-europe-working-together-to-support-the-prison-reform-in-ukraine>
13. Doroshenko I.V. (ed.) (2019) *Profesiyna etika oersonalu Derzhavnoi kriminalno-vikonavchoi sluzhbi Ukrainy: navchalniy posibnik* [Professional ethics of the staff of the State Criminal Enforcement Service of Ukraine: a training manual]. Bila Tserkva.
14. Puzyrov M.S. (2017) *Pryvatni penitentsiarni ustanovy: zarubizhnyi dosvid ta natsionalnyi pidkhid* [Private penitentiary institutions: foreign experience and national approach]. *Biuleten Ministerstva yustytssii Ukrainy*. no. 7. pp. 32–37.
15. Sin'ov V.M., Medvedev V.S., Skokov S.I. (2003) *Profesiine spilkuvannaya penitenciarного personaly: navchalno-metodichniy posibnik* [Professional communication of penitentiary staff: an educational and methodological guide]. Kyiv.
16. Samojlov N.G. (2011) Vliyanie professionalnoj deyatel'nosti na psihiku sotrudnikov pravoohranitel'noj deyatel'nosti [The influence of professional activity on the psyche of law enforcement officers]. *Vestnik Harkovskogo nacional'nogo universiteta vnutrennih del*. no. 613. pp. 286–296.

17. Cvetkova N.A., Kulakova S.V. (2019) Issledovanie stressoustojchivosti i zhiznestojkosti sotrudnikov ugovovno-ispolnitelnoj sistemy [Study of stress resistance and resilience of employees of the penitentiary system]. *Psihologiya i pravo: elektron. nauch. izdat.* Vol. 9. no. 2. pp. 112–129. doi:10.17759/psylaw.2019090208
18. Yagunov D.V. (2011) Penitentiarna sistema Ukraine: istorichniy rosvitok, sychasni problemi i perspektivy reformuvannaya: monographia [Penitentiary system of Ukraine: historical development, modern problems and prospects for reform: a monograph]. Odesa: Phenix.
19. Blumberg I. (1997) Mental “health” and mental “illness” // *Hosp Commun. Psychiatry.* Vol. 130. no. 3. pp. 229–239.
20. Cullen F.T., Link B.G., Wolfe N.T., Frank J. (1985) The social dimensions of correctional officer stress. *Justice Quarterly.* Vol. 2.
21. Tschiedel RM, Monteiro JK. (2013) Pleasure and suffering in the work of penitentiary officers. *Estud Psicol.* Vol. 18(3). pp. 527–535.
22. Wyatt Garry (2013) Risktaking and riskavoiding behavior: The impact of some dispositional and situational variables. *J. Psychology.* Vol. 129. no. 4. pp. 437–447.